

Les Coves encara pertanyia a l'Orde de Montesa i el senyor "Administrador Perpetuo" n'era Carles III de Borbó. Hem de recordar que l'Orde fou incorporada a la Corona d'Aragó el 1587 per Felip d'Hasburg (I de València, II de Castella).

Continuem tots dos sols i utilitzem la sèquia de camí. Ensopeguem amb un barranquet i ens sorprèn l'existència d'un petit túnel que feia passar l'aigua del canal pel dessota del torrent, impedit que es barreassin les aigües i s'ensorrés la sèquia, que és tallada a pic (FOTO 8).

A partir de les nou en punt (09.00) el canal passa per dins d'unes coves d'escassa fondària colonitzades per baladres i figures (FOTO 9). I, a mig quart de deu (09.07), arribem a la "Cova de la Joana". L'espluga és gran i allargada, encara que sense gaire profunditat. La sèquia passa per dins d'ella i un petit pont facilitava als ramats d'ovelles d'entrar-hi.

Enfront d'aquesta darrera cova localitzem el cinquè molí. És el "Molí d'en Parança" (FOTO 10).

Haig de reconèixer que per aconseguir trobar la denominació d'aquest molí m'ha calgut deslligar gossos i fures. Ningú no sabia el seu nom! Consulto l'exemplar nº 4 del Periòdic Local que edita l'Associació Cultural "Tossal

Gros" corresponent als mesos de Març i d'Abril del 1989 que, amablement, em deixa n'Irma i a l'article signat per n'Eugeni Díaz i Manteca, no apareix aquest molí. Li ho comento a l'amic de colla en Josep Manuel "Nel.lo" Tena i Ferreres i em porta els quatre fulls del "Servei Cartogràfic de l'Exèrcit" corresponents al terme de Les Coves. Però, també s'han oblidat de ficar-lo! Casualment, el dia de l'Agost, al bar de ca n'Alicia m'acosto a una taula on juguen una partida de -com diu n'Albert Pastor- "tutte mixte". Saludo a en Vicent Ferreres i li faig la qüestió. En Joan Vilaplana i d'altres que es troben aquí m'ho aclareixen. En Joan m'explica que els majors de la seva muller estaven de moliners en aquest molí des d'on es traslladaren al "Molí de la Roca". El nom de la família en la parla covarxina és "peransa". jo li pregunto a en Joan -persona amb coneixements de la llengua catalana superiors als meus-: Com s'escriu? "Parança" -em respon. Doncs, ja té nom aquest molí.

És ben curiós que en Davi, amb passats vivint en aquest molí, desconeugués el seu nom.

El "Molí d'en Parança" és situat a la riba dreta del riu Segarra. Del molí resta el cup i la bassa està ensorrada del tot. L'aigua arribava fins aquest molí per la

sèquia que voreja la marge dreta del riu que havíem vist sortir del "Molí de l'Om".

Desconeixem que s'hi feia amb l'aigua sobrant d'aquest molí ja que no veiem cap sèquia per aquesta riba dreta. Potser es perdés cap al riu.

Nosaltres baixem cap al riu de Les Coves, el travessem i seguim per la vora esquerra. A un quart i mig de deu (09.23) ens trobem amb un altre barranc. per a poder travessar-lo, el canal ha d'anar per damunt d'un pont d'un sol ull, d'un parell de metres d'alçària i d'uns tres metres d'amplària. Al davall del pont veiem una figuera, llentiscle ("matissa") i coscoll ("malla").

Reprenem el camí sèquia endavant i, a dos quarts de deu (09.30), veiem que, per salvar un altre torrent, el canal passa pel dessota com ja ho havíem vist en un barranc anterior.

A quarts de deu (09.34) localitzem un altre pont que estalvia de pasar el canal per dins d'un torrent.

I, vora tres quarts de deu (09.40), girant un revolt ensopeguem amb el sisè dels molins. És el "Molí d'en Miquel Traver" (FOTO 11). Quan s'inicia la bassa topem amb un arbocer amb moltes cireres d'arboç i, dins de la bassa -colmatada-, un parell de garrofers amb les garrofes gairebé negres del tot. Hi ha moltes atzavares a la

vora del riu.

El meu fillol m'explica que a les Illes Afortunades -prou conegudes per ell ja que és el lloc on ha fet el servei militar- aquestes piteres s'empen de bardissa per a impedir que els ramats d'altri entrin dins de les propietats privades o dissuadir als propis que surtin d'aquestes. En canvi, al Mèxic on demostren tenir una cultura ètica maés avançada que la nostra, de la destil·lació del seu suc fan una beguda alcohòlica: el "tequila".

El cup del molí és molt alt. Desd de dalt podem veure un llentiscle força gran -potser la "matissa" de més alçada que mai he vist -d'uns sis o set metres d'alçària.

Ens costa una mica trobar la sèquia, però na vegada l'hem localitzada la fem servir de camí. A les deu en punt (10.00) topem amb una alzina d'uns vuit metres d'alçària, cremada i -malauradament- sense brotar que contrasta amb un ullastre i un llentiscle que -afortunadament- si ho han fet.

A un quart d'onze (10.15) arribem a la "Roca Travessera" (FOTO 12). Per aplegar-hi hem seguit el canal que passa per damunt d'un mur. Aquí, veiem restes d'un intent fracassat d'escalada.

I, pocs metres més endavant, ja veiem un garrofer conreat on la sèquia s'esborra. Són els dominis

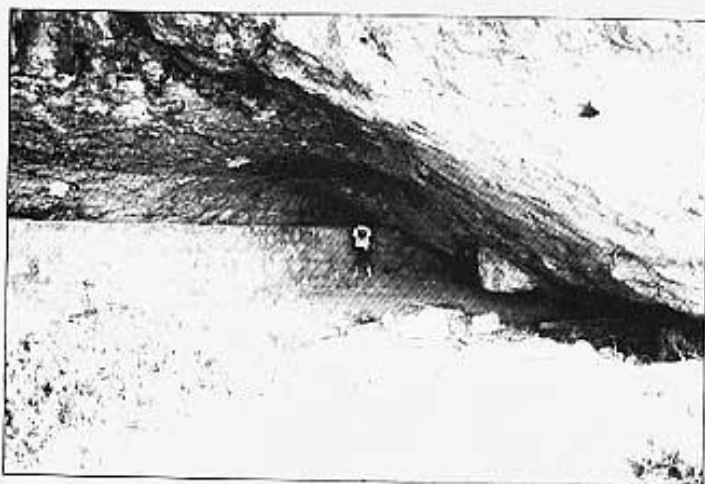

FOTO 9: La sèquia passa per dins d'una cova

FOTO 10: El "Molí d'en Parança"